

Παρατηρήσεις επί των Νέων Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) και Ειδικών Οικολογικών Αξιολογήσεων (ΕΟΑ) των έργων

‘ΑΙΟΛΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ «ΓΡΑΜΜΕΝΗ-ΤΟΥΡΛΑ-ΚΑΡΝΟΠΙ», ΣΥΝ. ΙΣΧΥΟΣ 46 MW & ΣΥΝΟΔΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ’

Και

‘ΑΙΟΛΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ «ΜΙΧΟΣ-ΒΟΪΔΟΛΙΒΑΔΟ-ΑΠΕΛΙΝΑ», ΣΥΝ. ΙΣΧΥΟΣ 40 MW & ΣΥΝΟΔΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ’

με έμφαση στις ΕΟΑ:

1. Στις ΕΟΑ και των δύο έργων (και πιο συγκεκριμένα για τη ΖΕΠ GR2430002 “Όρη Άγραφα”) έχουμε για μία ακόμη φορά υποεκτίμηση της σημαντικότητας των επιπτώσεων του έργου στα είδη χαρακτηρισμού της ΖΕΠ (Όρνιο, Φιδαιτός, Κοκκινοκαλιακούδα). Συγκεκριμένα, οι επιπτώσεις για τα τρία είδη κρίνονται από αμελητέες έως μέτριας (μόνο κατόπιν εφαρμογής μέτρων μετριασμού των επιπτώσεων, όπως αναφέρεται ότι θα εφαρμοστούν στους εν λόγω ΑΣΠΗΕ) σημαντικότητας.
2. Την ίδια στιγμή σύμφωνα με το πρόσφατα κατατεθειμένο **Σχέδιο Δράσης (ΣΔ) για τους γύπες** (λεπτομέρειες στο τέλος του κειμένου) η θνησιμότητα συγκεκριμένα για το **όρνιο (κρυσίμως κινδυνεύον** είδος στην ηπειρωτική Ελλάδα) όχι μόνο δεν πρέπει να αυξηθεί, αλλά είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση αλλά και τη βελτίωση της πληθυσμιακής κατάστασης του είδους σε επίπεδο χώρας, να εξασφαλιστούν οι συνθήκες εκείνες οι οποίες θα οδηγήσουν στη σταδιακή αύξηση του πληθυσμού (καθορισμένες Επιθυμητές Τιμές Αναφοράς-ΕΤΑ στο ΣΔ) του και της επανεποίκησης (κατά το δυνατόν) ιστορικών θέσεων αποικιών του. Οι μέθοδοι μετριασμού που προτείνονται από τους συγγραφείς της μελέτης δεν εξασφαλίζουν μηδενικές πιθανότητες θανάτωσης όρνιων λόγω πρόσκρουσης και δεν εξασφαλίζουν ούτε την εξάλειψη της πιθανότητας εκτόπισης του είδους από την περιοχή και την εύρεση άλλου κατάλληλου ενδιαιτήματος.
3. Επιπλέον, όσον αφορά το όρνιο, η μελέτη καταλήγει ότι σαν μέτρο μετριασμού των επιπτώσεων από πρόσκρουση στις ανεμογεννήτριες, θα πραγματοποιηθεί η

συστηματική **απομάκρυνση νεκρών (κτηνοτροφικών) ζώων** από την περιοχή του ΑΣΠΗΕ με σκοπό τη **μη** προσέλκυση πτωματοφάγων αρπακτικών (όρνιο) για τροφοληψία και την αναμενόμενη αύξηση του κινδύνου πρόσκρουσής τους στις φτερωτές των ανεμογεννητριών. Η ανάπτυξη των συγκεκριμένων ΑΣΠΗΕ θα επιφέρει, επομένως, σημαντική μείωση των ήδη μειωμένων διατροφικών πηγών των όρνιων. Και αυτό γιατί γνωρίζουμε ότι η βασική πηγή τροφής του όρνιου προέρχεται από τη συνεχώς μειούμενη εκτατική κτηνοτροφία, η οποία ενδέχεται να μειωθεί ακόμη περισσότερο στην περιοχή ακριβώς λόγω της ανάπτυξης πλήθους ΑΣΠΗΕ εντός του ενδιαιτήματος των όρνιων (εντός της ΖΕΠ). Την ίδια στιγμή, το ΣΔ για τους γύπες, διακρίνει την **ανεπάρκεια τροφής** καθώς και την **υποβάθμιση του ενδιαιτήματος τροφοληψίας** των όρνιων ως **μία από τις υψηλότερες απειλές/πιέσεις** στην κατάσταση διατήρησης του πληθυσμού των όρνιων και ως μία από τις προτεραιότητες άμεσης ανάγκης δράσης για τη μείωση του φαινομένου. Οι μελετητές σημειώνουν ότι πιθανότατα θα μετακινούν τα νεκρά κτηνοτροφικά ζώα σε άλλες, παρακείμενες, θέσεις τροφοληψίας για τα όρνια αλλά δεν εξασφαλίζεται ούτε αν αυτή η δράση θα πραγματοποιηθεί ούτε αν θα έχει αποτελεσματικότητα. Τη στιγμή που οι τελευταίες εναπομείνουσες θέσεις φωλιάσματος, κούρνιας και τροφοληψίας του όρνιου σε πανελλαδικό επίπεδο μετριοούνται πλέον στα δάχτυλα των χεριών η εγκατάσταση των εν λόγω ανεμογεννητριών, με όσα μέτρα μετριασμού κι αν παρθούν, δεν εξασφαλίζει την ακεραιότητα του είδους αλλά αντίθετα αυξάνει τον βαθμό πίεσης που υφίσταται το είδος και συντελεί στην περεταίρω αύξηση του ρυθμού εξαφάνισής του στην ηπειρωτική Ελλάδα και συγκεκριμένα στη δυτική.

4. Για τον μετριασμό των επιπτώσεων λόγω πρόσκρουσης στις ανεμογεννήτριες, η εταιρεία σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει συστήματα αποφυγής των ανεμογεννητριών από τα διάφορα αρπακτικά ή μη πουλιά ή/και συστήματα άμεσης παύσης της λειτουργίας των ανεμογεννητριών λόγω της ανίχνευσης δραστηριότητας πτηνών. Η μελέτη, ωστόσο, παραλείπει να εξετάσει τη συνεχώς επιβεβαιωμένη μειωμένη αποτελεσματικότητα των συστημάτων αυτών με αποτέλεσμα τη συνεχή θανάτωση πτηνών στις ζώνες εξάπλωσης ΑΣΠΗΕ που μάλιστα υποεκτιμάται λόγω της μη συστηματικής παρακολούθησης των περισσότερων ΑΣΠΗΕ για εύρεση νεκρών ζώων εντός ή εκτός της εμβέλειάς τους. Πρόσφατο το παράδειγμα της θανάτωσης ροδοπελεκάνων σε ΑΣΠΗΕ της Φλώρινας καθώς και βίντεο που κυκλοφόρησε από γειτονικό (στα Άγραφα) ΑΣΠΗΕ στα Όρη Βάλτου όπου φαίνεται ξεκάθαρα η εγγύτητα πτήσης διαφόρων πτηνών προς τις ανεμογεννήτριες (στις οποίες λειτουργούσε σύστημα DTBird) και η συνεχής λειτουργία αυτών, χωρίς διακοπή. Συμπεραίνουμε επομένως ότι καμία εμπιστοσύνη δεν μπορούμε να έχουμε στα συγκεκριμένα συστήματα μετριασμού του κινδύνου πρόσκρουσης στις ανεμογεννήτριες για τα πτηνά της περιοχής. Η εγκατάσταση των συγκεκριμένων αιολικών σταθμών θα οδηγήσει με

μαθηματική ακρίβεια στην περαιτέρω υποβάθμιση των κρίσιμων ενδιαιτημάτων ειδών προτεραιότητας για την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5. Σύμφωνα με τα δεδομένα τηλεμετρίας, όπως αυτά παρατίθενται στις ΕΟΑ, η δραστηριότητα των όρνιων εντός των πολυγώνων των αιολικών είναι πολύ έντονη και εκτεταμένη κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων ειδικά χρονικών περιόδων. Μάλιστα, πολλά από τα άτομα του είδους που εντοπίζονται στην περιοχή αποτελούν τμήμα του Βαλκανικού πληθυσμού, άτομα του οποίου μαρκάρονται με δορυφορικούς πομπούς σε γειτονικές βαλκανικές χώρες και πολύ συχνά εντοπίζονται να δραστηριοποιούνται σε περιοχές όπως αυτή των Αγράφων. Πώς θα δικαιολογηθεί ενδεχόμενη μείωση του βαλκανικού πληθυσμού λόγω της πιθανής θνησιμότητας ατόμων από ΑΣΠΗΕ στον ελλαδικό χώρο τη στιγμή που δαπανούνται εκατομμύρια ευρώ σε γείτονες χώρες για την εκπόνηση σχεδίων δράσης για την ανάκαμψη του είδους και του πληθυσμού του; Οι εν λόγω αιολικοί σταθμοί αν εγκατασταθούν θα αποτελέσουν πολύ σημαντική απειλή για τον βαλκανικό πληθυσμό του όρνιου στο σύνολό του.
6. Επιπλέον, οι μελέτες, αν και φαινομενικά, εκτιμούν τις συνεργιστικές επιπτώσεις από το πλήθος των αδειοδοτημένων (με ΑΕΠΟ) ΑΣΠΗΕ εντός της ΖΕΠ "Όρη Άγραφα" καταλήγοντας ότι αυτές είναι αμελητέας ή χαμηλής σημαντικότητας για την εξάπλωση και ευζωία του όρνιου, θα έπρεπε να λαμβάνονται υπόψιν οι συνεργιστικές επιπτώσεις όχι μόνο από τους ΑΣΠΗΕ που εδράζονται στη συγκεκριμένη ΖΕΠ, αλλά οι συνεργιστικές επιπτώσεις που απορρέουν από το πλήθος αδειοδοτημένων αλλά και υφιστάμενων ΑΣΠΗΕ και στις υπόλοιπες εναπομείνουσες κρίσιμες για το είδος θέσεις αναπαραγωγής, τροφοληψίας και κουρνιάσματος. Άτομα των κύριων αποικιών όρνιων που εντοπίζονται στην Αιτωλοακαρνανία, ταξιδεύουν καθημερινά προς θέσεις τροφοληψίας ή/και κουρνιάσματος όχι μόνο στην περιοχή των Αγράφων, αλλά και στις γειτονικές περιοχές όπως τα όρη Βάλτου, τα Αθαμανικά Όρη, το όρος Λάκμος κ.ά, σε όλα εκ των οποίων υφίστανται ή βρίσκονται σε διαδικασία αδειοδότησης μεγάλοι ΑΣΠΗΕ.
7. Ανεξάρτητα από τις επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα, για τις υπόλοιπες ομάδες ζώων, οι μελέτες καταλήγουν αυθαίρετα στο συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις στα είδη και τους πληθυσμούς τους είναι αμελητέας σημαντικότητας ενώ για κάποιες ομάδες οι επιπτώσεις δεν αξιολογούνται καθόλου. Συγκεκριμένα:
 - ο Οι μελέτες δεν εξετάζουν καθόλου τις επιπτώσεις στην πανίδα των ασπονδύλων επικαλούμενες λόγους ελλιπούς γνώσης της οικολογίας και της γεωγραφικής τους κατανομής καθώς και της έλλειψης σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι η απουσία ισχυρής βάσης δεδομένων για τη συγκεκριμένη ομάδα ζώων, δεν συνεπάγεται μειωμένο διαχειριστικό και γενικό ενδιαφέρον για τις ομάδες αυτές, άρα και μειωμένες ή αμελητέες επιπτώσεις των ΑΣΠΗΕ σε αυτές. Όπως αποδεικνύεται σε πλήθος εγχώριων ή διεθνών επιστημονικών εργασιών, ειδικά η

εντομοπανίδα των ορεινών οικοσυστημάτων της Ελλάδας παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον λόγω του αυξημένου ενδημισμού της στις κορυφές των ελληνικών βουνών. Πολλά από τα είδη αυτά δε αποτελούν στενά ενδημικά συγκεκριμένων κορυφών (ή ορεινών συστημάτων) με αποτέλεσμα η εγκατάσταση πολλές φορές ΑΣΠΗΕ σε τέτοια μέρη να συνεπάγεται μέχρι και πλήρη εξαφάνιση αυτών των ειδών. Είναι επιτακτική η ανάδειξη του φαινομένου και η ενσωμάτωση πρωτοκόλλων στις ΜΠΕ που να αφορούν **και** την πανίδα των ασπονδύλων (πχ έντομα).

- Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται ωστόσο στην πεταλούδα *Parnassius apollo* (σχεδόν απειλούμενο είδος στην παγκόσμια κατανομή του) για την οποία η μελέτη καταλήγει αυθαίρετα ότι δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις από την κατασκευή και λειτουργία του έργου. Ωστόσο, οι έμμεσες επιπτώσεις που αφορούν στην ενδεχόμενη απώλεια και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του δεν θα έπρεπε να θεωρούνται διόλου αμελητέες. Σύμφωνα με το **Σχέδιο Δράσης για την *Parnassius apollo*** που εκπονείται από το Υπουργείο ο κατακερματισμός και η απώλεια ενδιαιτημάτων του είδους αποτελεί μία από τις βασικότερες κατηγορίες πιέσεων-απειλών του είδους. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στο εν λόγω ΣΔ, η εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και τα συνοδά τους έργα σε ενδιαιτήματα του είδους συντελούν στην υποβάθμιση και μετατροπή τους σε τεχνητές επιφάνειες. Η υποβάθμιση αυτή στον ελλαδικό χώρο σήμερα συντελείται ως επί το πλείστον από την εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ η οποία οδηγεί σε καταστροφή της απαραίτητης για την επιβίωση του είδους βλάστηση (φυτά-ξενιστές) και οδηγούν σε αυξημένη πιθανότητα τοπικής εξαφάνισης σε απομονωμένους πληθυσμούς. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω ΑΣΠΗΕ πρόκειται να συντελέσουν εξίσου σημαντικά στην περαιτέρω υποβάθμιση λόγω κατακερματισμού του ενδιαιτήματος του είδους.
- 8. Οι μελέτες δεν αναφέρονται καθόλου στο είδος *Rupicapra rupicapra balcanica* (αγριόγιδο των Βαλκανίων), σχεδόν απειλούμενο είδος σύμφωνα με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων σπονδυλοζώων. Το είδος αυτό, σύμφωνα με το αντίστοιχο **Σχέδιο Δράσης** που εκπονείται από το Υπουργείο, φιλοξενείται, συντηρώντας ένα πολύ μικρό πληθυσμό, **και** στα Άγραφα. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το είδος απειλείται έντονα από την ανθρώπινη δραστηριότητα σε ολόκληρη την (ως εκ τούτου) κατακερματισμένη του εξάπλωση, συνηγορεί στο γεγονός ότι περιοχές που αποτελούν μερικά από τα εναπομείναντα στη χώρα καταφύγια άγριας ζωής πρέπει να παραμείνουν αμόλυντες από την ανθρώπινη επέμβαση και να διατηρήσουν την φυσική τους 'αγριότητα' με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Παράλληλα με τα παραπάνω επιχειρήματα, είναι επιτακτική ανάγκη για τις εν λόγω επενδύσεις, και όχι μόνο, να λαμβάνονται υπόψιν και τα εξής:

1. Η κρίση της βιοποικιλότητας (απώλεια και συνεχής μείωση) αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη συνιστώσα του παγκόσμιου περιβαλλοντικού προβλήματος. Αναπτυξιακά έργα τα οποία οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην αύξηση των ρυθμών απώλειας βιοποικιλότητας (πάντα ως αποτέλεσμα της συνεργιστικής και συσσωρευτικής τους δράσης) θα έπρεπε να απαγορεύονται διά νόμου στις προστατευόμενες περιοχές που αποτελούν τα τελευταία καταφύγια άγριας ζωής παγκοσμίως και είναι αυτά που με τις οικοσυστημικές υπηρεσίες που προσφέρουν μπορούν να προστατεύσουν τον πλανήτη, και συνεπώς και τον άνθρωπο, από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της περιβαλλοντικής κρίσης γενικότερα.
2. Η **αλλαγή χρήσης γης**, που είναι κάτι που συμβαίνει κατά κόρον με την ανεξέλεγκτη εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ σε προστατευόμενες περιοχές, αποτελεί την **κορυφαία απειλή για τη βιοποικιλότητα παγκοσμίως**. Επιπρόσθετα, η διάνοιξη νέων δρόμων καθώς και η επέκτασή τους αποτελούν τη «γενεσιουργό αιτία» για την απώλεια βιοποικιλότητας, όπως επισημαίνεται και από πρόσφατα δημοσιευμένο ελληνικό επιστημονικό άρθρο του εργαστηρίου 'Διατήρησης της Βιοποικιλότητας' του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με υπεύθυνη της Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, κα Βασιλική Κατή. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, και σύμφωνα επίσης, με την προσφάτως δημοσιευμένη, Ευρωπαϊκή Στρατηγική της Βιοποικιλότητας με ορίζοντα το 2030 (για την υλοποίηση των στόχων της οποίας η Ελλάδα θα πρέπει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα), είναι **επιτακτική ανάγκη η απόλυτη προστασία τουλάχιστον του 10% των προστατευόμενων περιοχών καθώς και η ποσοστιαία αύξηση των προστατευόμενων περιοχών στο 30%**. Τα Άγραφα, ως μια αποδεδειγμένα πλούσια περιοχή από άποψη βιοποικιλότητας (και όχι μόνο) πρέπει να ενσωματωθούν σε ένα αυστηρό καθεστώς προστασίας που να μην επιτρέπει την αλόγιστη μετατροπή τους σε βιομηχανική ζώνη, αλλά που αντιθέτως θα επιτρέπει την ήπια και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής με σεβασμό στην τοπική βιοποικιλότητα και τις τοπικές κοινωνίες δίνοντάς τους την ευκαιρία να αναπτύξουν παραδοσιακές ή σύγχρονες δραστηριότητες, όπως ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός, εξασφαλίζοντας το βιώσιμο μέλλον τους στην περιοχή.
3. Η Ελλάδα πολύ πρόσφατα καταδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τη **μη συμμόρφωσή** της με την **οδηγία για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ)** και τη μη διεκπεραίωση εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (δηλαδή έως το 2012) τον καθορισμό των απαιτούμενων στόχων διατήρησης και την θέσπιση αναγκαίων μέτρων διατήρησης για προστατευόμενα είδη και οικοτόπους στις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των ΕΖΔ της χώρας να μην καλύπτεται από κανένα προστατευτικό μέτρο. Η απόφαση αυτή αφορά **και** τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για την

ορνιθοπανίδα της **Οδηγίας για τα Πουλιά (2009/147)** και θα επιφέρει την ανάγκη επιβολής ισχυρών προστίμων της χώρας προς την ΕΕ γιατί δεν τηρεί την ενωσιακές δεσμεύσεις της για την προστασία της βιοποικιλότητας.

4. Η Ελληνική Διοίκηση έχει δρομολογήσει τα όποια μέτρα παρθούν για τις περιοχές Natura 2000 να προκύψουν από τις Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (ΕΠΜ) και τα συναφή Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ) και Σχέδια Διαχείρισης και για τους δύο τύπους περιοχών. Οι ΕΠΜ και τα ΠΔ που θα προκύψουν θα καθορίσουν τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης εντός του δικτύου Natura 2000. Η ολοκλήρωση των ΕΠΜ έχει καθυστερήσει χαρακτηριστικά (έως δραματικά) ενώ την ίδια στιγμή χωροθετούνται έργα όπως ΑΣΠΗΕ σε περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής ευαισθησίας όπως είναι η περιοχή των Αγράφων, στις οποίες στη συνέχεια θα επιβληθεί αυστηρό καθεστώς προστασίας ενώ θα έχουν ήδη εγκατασταθεί με ανεπίτρεπτο τρόπο έργα της συγκεκριμένες εμβέλειας. **Οι τοπικές κοινότητες, τα τοπικά συμβούλια, οι Δήμαρχοι και οι πάσης φύσεως αιρετοί θα πρέπει να απαιτήσουν ΑΜΕΣΗ παύση των αδειοδοτήσεων και της υλοποίησης έργων κατηγορίας Α σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 μέχρι να ολοκληρωθούν οι Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες.**

ΔΙΚΤΥΟ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

Ακολουθεί το Παράρτημα με στοιχεία από το Σχέδιο Δράσης του ΥΠΕΝ για τον Γύπα *Gyps fulvus* (όρνιο).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράθεση αναλυτικότερων στοιχείων για το είδος *Gyps fulvus* (όρνιο) όπως στοιχειοθετούνται στο υπό εκπόνηση Σχέδιο Δράσης για τους Γύπες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας προς ενίσχυση των επιχειρημάτων μας

1. Οι πληθυσμοί της ηπειρωτικής Ελλάδας θεωρούνται Κρισίμως κινδυνεύοντες (CR) βάσει του Κόκκινου Βιβλίου απειλούμενων ζώων της Ελλάδας (2009). Υφίσταται δραματική μείωση των πληθυσμών του τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της ποικίλης ανθρώπινης παρέμβασης στα ενδιαυτήματά του.
2. Είδος κοινοτικής σημασίας του οποίου η κατάσταση διατήρησης κρίνεται μη ικανοποιητική και απαιτεί ταχεία βελτίωση.
3. Στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Έργου LIFE-IP 4 NATURA «Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα, συντάχθηκε **Σχέδιο Δράσης** (ΕΟΕ, Νοέμβριος 2019) με ορίζοντα δράσης τα έτη 2020 έως 2025, σύμφωνα με το οποίο :

Βασικοί στόχοι του Σχεδίου Δράσης:

- Σκοπός του ΣΔ είναι να δημιουργηθούν – διατηρηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την ανάσχεση του περαιτέρω περιορισμού της εξάπλωσης των Γυπών (μεταξύ των οποίων και το όρνιο) στην Ελλάδα και αύξησης του αριθμού των αναπαραγόμενων ζευγαριών (της τάξης του 10-15%)
- Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών πληθυσμιακής αύξησης και, μακροπρόθεσμα, αύξησης της διασποράς των γυπών και επαναποικισμού ιστορικών θέσεων – επικρατειών μέσω της εξασφάλισης των κατάλληλων συνθηκών αναπαραγωγής και τροφοληψίας στις σημερινές ενεργές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, για το όρνιο, θα πρέπει να σταθεροποιηθεί ο πληθυσμός του περί τα 400 ζευγάρια ενώ η αύξηση του θα πρέπει να αφορά πρωτίστως την ηπειρωτική Ελλάδα, με επιπλέον 15-25 ζευγάρια (τουλάχιστον +30%).

Συγκεκριμένα, η ηπειρωτική του κατανομή θα πρέπει να τείνει σε αυτήν του 1990-2000 δηλαδή να προσεγγίσει αύξηση της τάξης 30-40%.

- **Εξάλειψη ή τουλάχιστον δραστική μείωση των επιπτώσεων υποδομών ενέργειας στους γύπες** (αποτίμηση της θνησιμότητας λόγω πρόσκρουσης με ηλεκτροφόρα καλώδια και ανεμογεννήτριες ή ηλεκτροπληξίας και εφαρμογή τεχνικών μετριασμού).
- Η διατήρηση της υπάρχουσας αναπαραγωγικής κατανομής των ειδών και η **άμεση ανάσχεση της περαιτέρω δραματικής μείωσης των πληθυσμών των γυπών** μέσω της μείωσης της θνησιμότητας τους σε εθνικό επίπεδο και κατά προτεραιότητα σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000.
- Απαραίτητοι επιμέρους στόχοι για την επίτευξη της προβλεπόμενης πληθυσμιακής αύξησης είναι η μείωση των περιστατικών μη φυσικού θανάτου, ο περιορισμός χωρικά και ποσοτικά των παραγόντων που αποτελούν σημαντική πίεση/απειλή για τους γύπες και η διατήρηση ικανοποιητικών συνθηκών των ενδιαιτημάτων τους στις περιοχές παρουσίας τους (βελτίωση των συνθηκών τροφοληψίας, διασφάλιση της ακεραιότητας των ενδιαιτημάτων αναπαραγωγής και τροφοληψίας)

Αναλυτικότερα στοιχεία σε σχέση με το είδος **όρνιο** (*Gyps fulvus*), όπως προκύπτουν από το Σχέδιο Δράσης για τους γύπες:

- Απουσιάζει από μεγάλες περιοχές της χώρας και έχει περιοριστεί σε τοπικούς μεμονωμένους πληθυσμιακούς **θύλακες** με περίπου 350 ζευγάρια. **Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο ΣΔ για τους γύπες «Σήμερα η κατανομή του είδους περιλαμβάνει την Θράκη (Εβρος, Ροδόπη, Ξάνθη), την Ήπειρο και την Αιτωλοακαρνανία, την κεντρική και νότια Πίνδο μέχρι τον ορεινό όγκο των Αγράφων ενώ από τα νησιά το είδος εξαπλώνεται στις Κυκλάδες (Νάξο και Ηρακλειά) και σχεδόν σε ολόκληρη την Κρήτη.»**
- Η τροφοληψία του είδους λαμβάνει χώρα σε απόσταση 25-70 km από τις αποικίες
- Ο ηπειρωτικός πληθυσμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του Βαλκανικού αφού τα τελευταία 30 χρόνια μαρκαρισμένα άτομα από Κροατία, Σερβία και Βουλγαρία καταγράφονται συχνά και στη δυτική Ελλάδα (**κυρίως στη δυτική Πίνδο μέχρι τα Άγραφα**)
- Βασικές πιέσεις και απειλές όπως παρουσιάζονται στο ΣΔ, μεταξύ άλλων είναι:
 - ❖ **Ανεπάρκεια τροφής και υποβάθμιση του ενδιαιτηματος τροφοληψίας: υψηλής σημαντικότητας.** Σύμφωνα με το ΣΔ, **«Η έλλειψη τροφής έχει τεράστια συνεργιστική δράση μαζί με οποιαδήποτε άλλη απειλή και θα**

πρέπει πρώτα να αποκλείεται ως περιοριστικός παράγοντας σε κάθε πρόγραμμα διαχείρισης»)

- ❖ **Πρόσκρουση σε ανεμογεννήτριες: υψηλής** σημαντικότητας. Σύμφωνα με το ΣΔ, «*Η χωροθέτηση του δικτύου διανομής ή των αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με σειρές ή πλέγματα ανεμογεννητριών εντός του ενδιαιτήματος τροφοληψίας των γυπών ή σε μικρή απόσταση από τις θέσεις αναπαραγωγής τους, καθώς και τους διαδρόμους πτήσης και τις θέσεις κουρνιάσματος, έχουν ως αποτέλεσμα τον θάνατο αρκετών ατόμων λόγω ηλεκτροπληξίας ή πρόσκρουσης στις φτερωτές των ανεμογεννητριών.*»

Ως εκ τούτου, το ΣΔ καταλήγει στην πρόταση ορισμένων μέτρων-δράσεων για την σταδιακή βελτίωση της πληθυσμιακής κατάστασης των γυπών, οι οποίες μεταξύ άλλων, συνοψίζονται στα εξής:

- Ένα από τα βασικά μέτρα-δράσεις του ΣΔ είναι η σύνταξη (και επικαιροποίηση υπαρχόντων) χαρτών ευαισθησίας για περιοχές υψηλής προτεραιότητας (αποικίες, επικράτειες αναπαραγωγής, **σημαντικές θέσεις κουρνιάσματος** και τροφοληψίας, σημαντικών διάδρομων επικοινωνίας), οριοθέτηση ζωνών επικινδυνότητας αναφορικά με ΑΣΠΗΕ, πυλώνες υψηλής και μεσαίας τάσης, καλώδια μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος, η μελέτη εκτίμησης κινδύνου (risk assessment) και η **πρόταση θέσπισης ζωνών αποκλεισμού** - ακολουθώντας τα επιτυχημένα ανάλογα προγράμματα άλλων Ευρωπαϊκών κρατών-περιοχών (Σκωτία, Ιρλανδία, Ισπανία κ.α.) → **Μη χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ εντός των προτεινόμενων ζωνών ευαισθησίας (ή αποκλεισμού)**
- **Ενσωμάτωση χαρτών ευαισθησίας στο νέο χωροταξικό ΑΠΕ για την ορθή χωροθέτηση υποδομών παραγωγής και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας**

